

Miroslav Válka

Ústav evropské etnologie Masarykovy university v Brně
valka@phil.muni.cz

Jana Pospíšilová

Etnologický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i. – pracoviště v Brně
jana.pospisilova@iach.cz

Антропогеографски метод и његово место у развоју чешке/чехословачке етнологије

Модерну чешко-словачку етнологију формирали су својим делом, између осталих, Карел Хотек (Karel Chotek, 1881–1967) и Драхомира Странска (Drahomíra Stránská, 1899–1964). Томе је својим радовима снажно допринео географ Јиржи Крал (Jiří Král, 1893–1975). Методолошку основу за њихова истраживања представљао је антропогеографски метод Јована Цвијића, као и инспирација његовим делом. Наведена истраживачка оријентација била је усмерена у појединим земљама на израду етнографског атласа. У бившој Чехословачкој припремне радње је организовала Д. Странска, али јој ондашње политичке околности нису дозволиле да заврши задатак израде атласа. То није успело ни њеним наследницима – научним радницима Института за етнографију и фолклористику Чехословачке академије наука – зато што је у периоду такозване „нормализације политичких односа“ после 1970. године рад на Етнографском атласу био уклоњен из програма основних научних истраживања. Рад на Етнографском атласу био је обновљен после 1989. године у Етнолошком институту Академије наука Чешке Републике, наравно у концепцији која је предмет дискусија и полемика.

Кључне речи: етнологија, антропогеографија, етнографски атлас, Чешка, Србија

The Anthropogeographic Method and Its Place in the Development of Czech/Czechoslovak Ethnology

Modern Czech and Slovak ethnology was constituted by Karel Chotek (1881-1967) and Drahomíra Stránská (1899–1964), among others, with a notable contribution by geographer Jiří Král (1893–1975). Methodological basis for their research was the anthropogeographic method of Jovan Cvijić and inspiration by his works. In some countries this research orientation was aimed at the creation of the ethnographic atlas. In former Czechoslovakia preliminary activities were organized by D. Stránská, but political circumstances of that time prevented the finalization of the atlas. Her successors, associates of the Institute for Ethnography and Folklore of the Czechoslovak Academy of Sciences, did not finalize this endeavor either, since the activities on the Ethnographic atlas were removed from the

program of basic scientific research after 1970 (during the period of the so-called „normalization“ of political relations). Activities on the Ethnographic atlas were revived after 1989 at the Institute of Ethnology of the Czech Academy of Sciences, with the concept which was, naturally, a matter of discussions and controversies.

Key words: ethnology, anthropogeography, ethnographic atlas, Czech Republic, Serbia

Инспирација делом Јована Цвијића

У нашем прилогу враћамо се теми којој смо већ делимично посветили пажњу пре три године на научном скупу у Београду, када је у Географском институту Српске академије наука и уметности обележена 150. годишњица рођења Јована Цвијића (1865–1927) (Pospíšilová i Válka 2016). У вези је такође са резултатима пројекта у Етнолошком институту Академије наука Чешке Републике који се односи на историју чешке етнологије под називом: „Између државног плана и истраживачке слободе. Етнографија и фолклористика у чешким земљама у контексту развоја културе и друштва од 1945. до 1989. године“¹. Тако се код нас поново отварају питања која се тичу методологије, универзитетске наставе и услова истраживања, као и главних одредница и личности ове научне области (Woitsch i Jůnová-Macková 2016).

У фокусу наше пажње налазе се знаменити представници чешких етнолога: Карел Хотек и Драхомира Странска. Као што смо већ констатовали, њихово методолошко упориште – посебно Драхомире Странске – били су антропогеографски метод и инспирација делом Јована Цвијића (Válka 1999). Обома овим истраживачима заједничко је то да су имали истраживања у бившој Југославији и на Балкану, при чему се Хотек лично познавао са Ј. Цвијићем, а Странска са Цвијићевим ученицима и колегама.

Антропогеографска школа Ј. Цвијића представљала је један од праваца у оквиру етнографских истраживања, који су иначе већ били конституисани у европској средини, у раду немачких, аустријских и мађарских истраживача, а означени су као културно-географски (Frolec 1970–1971). Као што је познато, Цвијићев правац одиграо је значајну улогу у познавању и свеколикој картографској обради балканског ареала. Метод антропогеографије огледа се такође у делу Лубора Нидерлеа (Lubor Niederle, 1856–1944), истакнуте личности чешке археологије, историје и етнологије, аутора вишетомног дела *Slovanské starožitnosti* („Словенски антиквитети“), које је објављено у периоду од 1902. до 1925. године. У својој *Етнографској карти мађарских Словака* из 1903. године Нидерле у пропратном тексту успоставља објективне критеријуме за одређивање припадности народу (Niederle 1903).

---

¹ *Mezi státním plánem a badatelskou svobodou. Etnografie a folkloristika v českých zemích v kontextu vývoje kultury a společnosti v letech 1945–1989.* Grantová agentura ČR, projekt GA15–03754S, 2015–2017.

Са чешким географима Ј. Цвијић је био у контакту од 1902. године. Те године је посетио Праг као кандидат за „redovnou stolicu geografije“ (то јест: катедру редовног професора географије) на Карло-Фердинандовом универзитету у Прагу. Од тада је почео редован контакт између њега и његове школе и млађе генерације чешких географа. А после Првог светског рата управо Ј. Цвијић први иступа 1921. године са предлогом да се одржи заједнички скуп словенских географа и етнографа. Крајем септембра 1922. године лично је дошао у Праг и предложио да Праг буде место одржавања конгреса. На седници приликом отварања Првог конгреса словенских географа и етнографа у Прагу 1924. године Ј. Цвијић је говорио у име свих научних удружења Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и био је именован за почасног председника Конгреса (Pospíšilová i Válka 2016, 725).

Етнограф Карел Хотек (Karel Chotek)

Чехословачку етнографију је на Конгресу репрезентовао Карел Хотек, први професор опште етнографије, који је у то време радио на Универзитету Коменског у Братислави. Као ђак Л. Нидерлеа, К. Хотек је у свом делу стављао акценат на утицај природне околине на развој човека и културе. Најважнији извор била су му сазнања из сопствених теренских истраживања, као што је то и показао на примеру изванредне монографије о словачкој општини Церово из 1906. године (Chotek 1906). Највреднијом методом је сматрао монографско истраживање једног локалитета, односно проучавање свих појава у сваком погледу, и то и са становишта географа. К. Хотек је био изврстан педагог, који је одгајио нову генерацију етнологу у Чешкој и Словачкој, а био је и организатор научних активности, на пример, у оквиру Чехословачког етнографског друштва (*Národopisná společnost československá*). Поред домаћих студија имао је и физичко-антрополошко школовање у Европи и Америци. Своју ерудицију и властито искуство са теренских истраживања примењивао је у раду стручних комисија Париске мировне конференције 1918–1919. године. Као етнограф и стручњак који је добро познавао територију Словачке, био је члан секције Конференције за географију, етнографију и статистику (Vácha 2012, 164–165), а заједно са демографом Антоњином Бохачем (Antonín Boháč, 1882–1950), Нидерлеом и другима учествовао је на одређивању граница Словачке и Подкарпатске Рус (подкарпатске Русије), а такође и подкарпатске Тјешинске Шлезеје (чешки: *Těšínské Slezsko*), тада у границама Чехословачке Републике (Jeřábek 2013, 96–97). К. Хотек је структурирао етнологију на: општу, специјалну и политичку. У току академске 1921–1922. године имао је на Филозофском факултету Карловог универзитету у Прагу циклус предавања под насловом: „Главна питања политичке етнологије на Балкану“ (Moravcová 2006, 101). Хотеково искуство са истраживања на Балкану, које се формирало постепено од 1910. године, имало је утицаја на његов поглед на питања чешке и моравске, а пре свега словачке и карпаторусинске материјалне културе. На жалост, своја богата истраживачка сазнања са Балкана није успео да преточи у синтетичка и компаративна штампана дела (Ducháček 2017, 350). Да напоменемо и то: К.

Хотек је био носилац високог Ордена Светог Саве из 1930. године. Требало је да Хотек током путовања по Југославији 1933. године² сачини збирку материјала о типовима народне куће (из оквира народног градитељства) „од Алпа до Македоније“, која је била намењена Српској краљевској академији у Београду. Материјали с те научне експедиције до сада ипак нису пронађени (Ducháček 2017, 349)³.

О контактима и сарадњи чешких истраживача с колегама из тадашње Краљевине Југославије говори и вест о Конгресу словенских географа и етнографа из 1930. године у Југославији, коју је објавио један учесника – Хотеков ђак из Братиславе, средњошколски професор и етнограф Јан Хусек (Jan Húsek, 1884–1973). Како су учесници Конгреса упознали разнородну културу источног дела Југославије, од границе с Румунијом и Бугарском све до Косова и Македоније, Хусек је могао констатовати: „Као што се наша јужна Словачка ослобађа остатака хунгаризације, тако се и јужна Србија „растурчује“. Из политичких разлога, Бугари су отказали учешће на конгресу, а руски истраживачи нису добили службену дозволу за излазак из земље. У Скопљу је поднет низ реферата: поред пољских и словачких истраживача, од чешких етнографа реферате су имали Драхомира Странска, Антонин Вацлавик (Antonín Václavík, 1891–1959) и Вилем Пражак (Vilém Pražák, 1889–1976). „Југословени су придавали Конгресу изванредну важност, такође „словенском побратимству“ између нас, а на нас и Пољаке то је оставило необично јак утисак“. Карелу Хотеку је припала улога једног од почасних председавајућих на Конгресу. На закључној пленарној седници Конгреса у Загребу усвојена је резолуција, која је садржала, између осталог, и идеју „да се код сваког словенског народа изабере једна комисија, која ће се посветити организацији етнографског атласа [...] Као централа могао би послужити пројектовани свесловенски етнографски музеј у Прагу [...]“ (Ткачић 1930, 190).

Културни географ Јиржи Крал (Jiří Král)

У међуратној Чехословачкој главни представник антропогеографских истраживања био је професор географије на универзитетима у Прагу и Братислави Јиржи Крал. Укључио се у све међународне активности географа,

---

² Вид. фотографију у прилогу, насталу током Хотековог истраживања на Балкану (власништво породице Хотек из Прага).

³ Види у прилогу фотографију и факсимил дипломе о додељивању Ордена светог Саве. Наша досадашња архивска истраживања у Београду (2016, 2017) нису указала на документе у којима би се појавило име Карела Хотека. У Архиву Српске академије наука и уметности налазе се заоставштина Јована Цвијића (фондови 13484 и 14460), као и документи о односима Универзитета у Београду са иностраним универзитетима. У Архиву Југославије постоји Фонд 334 Министарства иностраних послова за период између два светска рата, а у том фонду посебна фасцикла за Чехословачку, сигнатура: АЈ 334-7-25. У тим фондовима, на жалост, нема података о К. Хотеку. Изражавамо захвалност колеги Милошу Луковићу из Београда за помоћ при наведеним архивским истраживањима.

а у сферу његових интересовања спадала је такође карпатска област, у вези са којом је сарађивао са пољским колегама. На основу његове приређене библиографије (Král 1935) подробно смо информисани о истраживачким активностима не само изворних географа већ и истраживача из других сродних области током 20-их, па и у првој половини 30-их година XX века. Саставни деловим новостворене Чехословачке постале су, поред чешких историјских земаља, и Словачка, у новим геополитичким границама, и Подкарпатска Рус, до тада у саставу угарског дела Аустроугарске монархије. Друштвена истраживања источног дела Чехословачке, тј. Словачке и Подкарпатске Руси, настављена су у целом међуратном периоду у разним областима, а била су финансирана из различитих извора.

Један од истраживачких центара био је *Sbor pro výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi* („Збор за истраживања Словачке и Подкарпатске Руси“), који је деловао у саставу Словенског института у Прагу. Његов секретар био је професор Карел Хотек. *Sbor* је финансирао разнородна теренска истраживања на наведеним подручјима, не само у области друштвених него и природних наука. Та истраживања имала су интердисциплинарни карактер. Изворна етнографска истраживања реализована су такође у сарадњи са антропогеографима и потребно је говорити о њиховим међународним димензијама у праћењу неких културних појава из оквира аутентичног поља истраживања или високопланинског сточарства у Карпатима, тзв. салашництва (чешки: *salašnictví*). На Конгресу словенских географа и етнографа у Прагу 1924. године била је такође основана Словенска комисија за истраживања високопланинског сточарства у Карпатима и на Балкану (чешки: *Komise slovanská pro výzkum salašnictví v Karpatech a na Balkáně*), а њени оснивачи били су чехословачки, пољски, југословенски и бугарски истраживачи. Председник ове комисије постао је Володимир Кубијович (Vlodumyг Kubijovič / Włodzimierz Kubijowicz), а географ Јиржи Крал представљао је Чехословачку.

Са гледишта домицилног и привредног искоришћавања Црну Гору је монографски обрадио Јиржи Крал (Král 1923), као и подручја у Подкарпатској Руси: *Polonina Rivna* (Král 1925) i *Svidovec* (Král 1927). Приказао је комплексну проблематику: од природног амбијента до насеља и транспортних путева, затим висинску разлику између сталних и привремених насеља, карактер и положај насеља, а на крају је објаснио привредно искоришћавање планинских пашњака и занимање становништва. На овај рад настављају се завичајна дела која је редиговао Крал. У сарадњи с колегама припремио је тротомну локалну монографију *Boržava v Podkarpatské Rusi* (Král 1932, 1933, 1936), а у њој је описао живот сточара и, у сарадњи с Володимиром Кубијовичем, израдио антропогеографске карте. Поред високопланинског сточарства немачких колониста (Král 1928) Крал је комплетно обрадио овај тип сточарства у делу *Vysokohorské salašnictví v Podkarpatské Rusi* („Високопланинско сточарство у Подкарпатској Руси“, Král 1926). Бавио се посебно том проблематиком код тзв. Хуцула у Подкарпатској Руси.

Назор о „кооперацији“ етнологије и географије у чехословачкој научној средини није био прихваћен у целини и једногласно. На пример, после Другог светског рата, професор Универзитета у Брну А. Вацлавик (Antonín Václavík) сматрао је приклањање етнографије географији или историји уметности, односно социологији, за теоретску и методолошку нејасноћу, а под политичким притиском изразио је 1952. године сагласност са „напредним“ карактером совјетске науке, као базе за даља истраживања – зато што је била марксистичка (Václavík 1952).

Етнограф Драгомира Странска (Drahomíra Stránská)

Године 1925. Хотекова млађа прашка колегиница Драгомира Странска добила је семестрални студијски боравак на Универзитету у Београду, где је, поред студија, имала могућност да упозна музејске збирке, као и да оде на неколико теренских истраживања (Шумадија, Банат, Скопље, Дубровник). У личном фонду Д. Странске појављују се имена Цвијићевих ђака и наследника: професора Јована Ердељановића и Боривоја Ж. Милојевића, са којима је касније водила преписку (Štěpánová 1999, 8). У сваком случају, Д. Странска се темељно упознала са делом Ј. Цвијића током свог боравка у Београду и – према принципима Јована Цвијића – применила у свом делу основе културно-географског правца (антропогеографије) на чешки и словачки материјал. Д. Странска је била аутор дуго неприкосновеног *Приручника етнографског радника* из 1936. године, у којем је детаљно описала упутство како водити теренско истраживање и сакупљање етнографског материјала, где је код одређених становишта видљива директна инспирација антропогеографијом (Stránská 1936). Код метода сакупљања материјала уводи и картографски метод и препоручује да се узму у обзир и функционално и психолошко становиште. Наглашава обзир према природном карактеру краја, његовој морфологији, клими и геолошком саставу.

Основе културно-географског правца Д. Странска је у свом делу редовно користила. Њена изврсна оријентација у словачком и јужнословенском материјалу омогућила јој је да реализује у Прагу изузетне, велике изложбе: *Татре – предео и људи* о народној култури у Словачкој (1933. године), *Дурмитор* (1935. године), која открива црногорску сточарску културу, као и изложбу *Бугарска – земља и народ* (1938. године), која је била повезана са презентацијом новодобијеног материјала (Johnová 1965).

Драгомира Странска је била једна од главних пропагатора идеје о изради етнографског атласа, а у реализацији те идеје учинила је неколико конкретних корака. Њен чланак *За опис и атлас народне архитектуре* (Stránská 1934–1935) информисао је чешку научну јавност о инвентурним и документарним радовима који би требало да претходе етнографском атласу. Као што се јасно види из назива чланка, од широке проблематике народне (традиционалне) културе, ауторка се фокусира на сеоску кућу. Преиспитала је и проценила истраживачко интересовање за наведену тему од времена Чешко-словачке етнографске изложбе из 1895. године, те је као обавезну

претпоставку даљих радова означила детаљан попис свих значајних докумената народне архитектуре. Сматрала је да се основни допринос етнографског атласа и картографског метода огледа у откривању путева културних струјања које су формирале чешку и словачку народну (традиционалну) културу, а оне леже на раскрсници утицаја Истока и Запада.

С обзиром на политичку ситуацију у Европи крајем 30-их година и ратне догађаје, идеји етнографског атласа Странска се вратила тек после 1945. године, сада већ у новим друштвено-политичким условима, када је требало сматрати да је етнографија строго историјска наука. Радови на атласу постали су у кратком периоду за чехословачке етнографе најважнији задатак. И поред изолације у којој се нашла ова дисциплина по спуштању „гвоздене завесе“, Д. Странска доноси основне информације о етнографским атласима у разним европским земљама у свом прилогу *Историјско-етнографски атлас Чехословачке*, где се труди да добијене налазе примени на домаће прилике. У закључку Д. Странска констатује: „етнографски атлас ће бити велико дело које је потребно за студије етнографије нашег и других народа“ (Stránská 1956, 321).

Етнографски атлас Чешке (Бохемије, Моравске, Шлезиије)

Међутим, Д. Странска није успела да реализује до краја визију коју је имала. Њена прерана смрт спречила ју је да заврши рад на атласу, иако је уз помоћ мреже дописника успела да прикупи обиман документациони материјал из свих региона чешких земаља. Осим тога, за политички ангажовану социјалистичку чешку етнографију после 1968. године рад на атласу више није био приоритет. У Словачкој није било тако: после теренских истраживања 70-их година 20. века, а захваљујући изразитим личностима и стручно способном колективу, објављен је комплексно обрађени *Етнографски атлас Словачке* (Ковачевићова 1990). Он представља квалитетан пандан атласима околних земаља: аустријском, немачком, пољском и мађарском.

Етнографски атлас Чешке (Бохемије, Моравске и Шлезиије) издаван је, у складу са персоналним и финансијским могућностима од 1991. године, у форми посебних тематских свезака, које нису узајамно компајбилне са територијалног становишта (местимично недостаје цела област Моравске), па ни временског (у распону од 18. до 20 века). Стога је до данас предмет контроверзних расправа (Kandert 2005, Langer 2011, Válka 2017).

Ово дело нема карактер класичног етнографског атласа и обрада појединих тема у свескама ослања се на разне неупоредиве изворе. Такви су, на пример, подаци из такозваног Терезијанског катастра из средине 18.

столећа⁴ или из такозваног Франтишековог катастра из 20-их година 19. столећа⁵ итд. Подробније су обрађене теме: оруђе за орање⁶, домаћа радиност у чешким земљама⁷, Јевреји у Чешкој на крају 18. столећа⁸, етнографски региони⁹, народно градитељство и др.¹⁰.

Шест свезака издатих у периоду од 1991. до 2016. године представљају у извесном смислу одустајање од израде комплексног атласа у традиционалном смислу речи. Према становишту издавача – такав атлас немогуће је припремити с обзиром на нестајање појава народне (традиционалне) културе на терену. Међутим, парадоксално је становиште издавача да је данас потребно третирати етнографски атлас као анахронизам (Woitsch 2012, 73). Неколико тематских свезака не може да оствари идеју и концепт етнографског атласа (Langer 2011, 181). Остаје истина да комплексни етнографски атлас спада, поред етнолошке енциклопедије, у основне етнолошке приручнике у свим европским земљама где се етнологија формирала као посебна научна област.

Закључак

Антропогеографска инспирација и научни приступи тога типа ипак постоје и у садашње време, али у новим друштвеним условима и под новим називима. У минулим деценијама антропологија, етнологија, социјална географија и друге нове, модерне и иновативне научне дисциплине бавиле су се коегзистенцијом човека и природне средине (околине) и њиховим узајамним утицајем. Проучавање односа човека и природне околине водило је ка конституисању нових дисциплина – просторне археологије, екологије природне средине, хуманистичке енвиromенталистике, а на основу постулата екологије и етнологије јавља се нова субдисциплина – етноекологија или енвиromентална етнологија. Успоставља се и антропологија природне средине

---

⁴ Martinek, Zdeněk. 2000. *Řemeslná, domácká a manufakturní výroba a obchod v Čechách v letech 1752–1756. Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska III*. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

⁵ Woitsch, Jiří i František Bahenský, prir. 2015. *Lidové stavitelství. Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska VII*. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

⁶ Šach, František. 1978. *Typy rádel v Čechách a na Moravě. Etnografický atlas 1*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV.

⁷ Scheufler, Vladimír. 1991. *Domácká výroba v českých zemích. Etnografický atlas 2*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR.

⁸ Woitsch, Jiří i František Bahenský, prir. 2007. *Židovské obyvatelstvo v Čechách v letech 1792–1794. Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska V*. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

⁹ Woitsch, Jiří, prir. 2004. *Etnografický a etnický obraz Čech, Moravy a Slezska (1500–1900). Národopisné oblasti, kulturní areály, etnické a etnografické skupiny. Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska IV*. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

¹⁰ Holubová, Markéta. 2009. *Okruhy kultů poutních madon jezuitského řádu. Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska VI*. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

(околине). Односом између културе и природе и противречношћу између људске јединке и ванљудског света бави се биологија и филозофија, како је то, на пример, у раду *Природа и култура (Příroda a kultura)* чешког научника Станислава Комарека (Komárek 2008). Теми преиспитивања и валоризације граница између културе и природе под упливом глобалних сила посвећен је и посебан број часописа *Český lid. The Czech Ethnological Journal* (број 2 из 2017. године)¹¹.

Литература

- Ducháček, Milan. 2017. „Co zůstal etnograf Karel Chotek dlužen Balkánu?“ U *Etnické komunity. Hrdinové, šibalové, antagonisté Balkánu*, прир. Dana Bittnerová i Mirjam Moravcová, 339–352. Praha: Fakulta humanitních studií UK.
- Ducháček, Milan. 2017. „Deset tezí k (dis)kontinuitě československé etnografie před rokem 1945“. U *Etnologie v zúženém prostoru*, прир. Jiří Woitsch i Adéla Macková Júnová, 37–67. Praha: Etnologický ústav AV ČR.
- Frolec, Václav. 1970–1971. „Směry a metody v evropském bádání o lidovém stavitelství“. *Národopisný věstník československý* 5–6: 141–173.
- Húsek, Jan. 1930. „Kongres slovanských geografů a etnografů v Jugoslávii.“ *Lidové noviny*, 38, 17. maj: 9.
- Chotek, Karel. 1906. „Cerovo. Národopisná studie.“ *Národopisný věstník československý* 1: 65–73, 97–102, 129–135, 161–167, 200–209, 225–234, 273–281.
- Jeřábek, Richard. 2013. *Biografický slovník evropské etnologie*. Brno: Masarykova univerzita.
- Johnová, Helena. 1965. „In memoriam doc. dr. Drahomíry Stránské.“ *Český lid* 52 (1): 55–59.
- Kandert, Josef. 2005. „Nad Etnografickým atlasem Čech, Moravy a Slezska.“ *Ethnologia Europea Centralis* 7: 106–107.
- Komárek, Stanislav. 2008. *Příroda a kultura. Svět jevů a svět interpretací*. Praha: Academia.
- Kovačevićová, Soňa, прир. 1990. *Etnografický atlas Slovenska*. Bratislava: Veda.
- Král, Jiří. 1930. *Zpráva o činnosti československé sekce Komise slovanské pro výzkum salašnictví v Karpatech a na Balkáně*. Bratislava: nákladem vlastním.
- Král, Jiří. 1935. *Die anthropogeographische Durchforschung der Slovaei und Karpathorusslands in den Jahren 1919–1934*. Bratislava: nákladem vlastním.

---

¹¹ <http://ceskylid.avcr.cz/issue/104/2/>

- Král, Jiří. 1923. *Čorná hora v Podkarpatské Rusi*. Praha: Přírodovědecká fakulta UK.
- Král, Jiří. 1925. *Polonina Rivna v Podkarpatské Rusi*. Praha: Přírodovědecká fakulta UK.
- Král, Jiří. 1927. *Svidovec v Podkarpatské Rusi. Sídla obyvatelstva. Hospodářské využití*. Praha: nákladem vlastním.
- Král, Jiří. 1932–1936. *Boržava v Podkarpatské Rusi I–III*. Bratislava: A. Hilitzer.
- Král, Jiří. 1928. „Die Almwirtschaft in Karpathorussland.“ *Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft in Wien* 71: 112–122.
- Král, Jiří. 1926. *Vysokohorské salašnictví v Podkarpatské Rusi*. Praha: [s.n.],
- Král, Jiří. 1929. „Příspěvek k salašnictví Huculů v Podkarpatské Rusi.“ *Bratislava* 3 (2): 294–298.
- Král, Jiří. 1925. „Velikonoční svěcení paschy u Huculů v Podkarpatské Rusi.“ *Český lid* 25: 276–277.
- Langer, Jiří. 2011. „Okruhy kultů poutních madon jezuitského řádu. Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska VI. Praha 2009.“ *Ethnologia Europae Centralis* 10:181.
- Moravcová, Mirjam. 2006. „Politický národopis v pojetí Lubora Niederla a Karla Chotka.“ U *Od lidové písně k evropské etnologii. 100 let Etnologického ústavu Akademie věd České republiky*, prir. Jana Pospíšilová i Jana Nosková, 101-112. Brno: Etnologický ústav AV ČR.
- Mevaldová, Helena i Monika Tauberová. 2011. *Drahomíra Stránská. Osobnost evropské etnografie*. Praha: Národní muzeum.
- Niederle, Lubor. 1903. *Národopisná Mapa uherských Slováků na základě sčítání lidu z roku 1900*. Praha: Nákladem Národopisné společnosti československé.
- Pospíšilová, Jana i Miroslav Válka. 2016. „Reflection of Jovan Cvijić's anthropogeographic work in the Czech inter-war ethnology.“ U *150th Anniversary of Jovan Cvijić's Birth*, prir. Vidojko Jović i Ana M. Petrović, 723-736. Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts.
- Stránská, Drahomíra. 1934–1935. „O soupis a atlas lidových staveb v Československu.“ *Národopisný věstník československý* 27–28: 85–98.
- Stránská, Drahomíra. 1956. „Historicko-národopisný atlas Československa.“ *Národopisný věstník československý* 33: 300–321.
- Stránská, Drahomíra. 1936. *Příručka lidopisného pracovníka*. Praha: Národopisná společnost československá.
- Štěpánová, Irena 1999. „Život a dílo Drahomíry Stránské.“ *Národopisný věstník* 15–16 (57-58): 7-17.

⇨ M. Valka, J. Поспишилова, *Антропогеографски метод и његово место у развоју ...* ⇨

Tkalčić, Vladimir 1930. „III. Kongres slovenskih geografa i etnografa.“ *Narodna Starina* 22, 9: 187–189.

Václavík, Antonín. 1952. Příspěvek k diskusi o některých otázkách naší ethnografie.“ *Český lid* 39 (5-6): 137–143.

Vácha, Zdeněk. 2012. Žádám Vás jako vynikajícího odborníka... Organizace odborných prací pro československou delegaci na mírové konferenci v Paříži v letech 1918-1919. Praha: Masarykův ústav AV ČR.

Válka, Miroslav. 1999. „Přínos Drahomíry Stránské k výzkumu lidové architektury.“ *Národopisný věstník* 15–16, (57–58): 62–68.

Válka, Miroslav. 2017. „Josef Vařeka a etnografická kartografie.“ *Národopisný věstník. Supplementum* 34 (76): 47–50.

Woitsch, Jiří. 2012. „Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska. Stav a perspektivy výzkumu.“ *Český lid. Etnologický časopis* 99 (1): 67–83.

Woitsch, Jiří i Adéla Jůnová Macková, prir. 2016. *Etnologie v zúženém prostoru*. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

Карел Хотек са сином на терену у Југославији 1933. године
(аутомобил марке *Tatra 57*)

Орден Светога Саве с дипломом о додељивању Карлу Хотеку из 1930. године

Примљено / Received: 05. 02. 2018.

Прихваћено / Accepted: 11. 04. 2018.